

30. aug. 1995

Haridusest ja Siim Kallasest ³ *Perevõit*

"Kõik inimesed sünnivad vabade ja võrdsena!" Kas tuleb tuttav ette? Kindlasti. Jean-Jacques Rousseau? Jah. Eks ole ju Rousseau meie praegusele ühiskondlikule korrale sama, mis Karl Marx meie lähimeneviku ühiskonnale.

Rousseau järgi loovutavad vabad ja võrdsed inimesed osa oma loomulikke (loomuslikke) õigusi, sõlmides ühiskondliku lepingu. Selle lepingu me sõlmisimegi viimastel valimistel möödunud kevadel. Sama lepingu sõlmisime ka eelmiste valitsustega. Siis aga otsustasid lepinguosaliselised, et haridus on meie kohustuslik kuni 9. klassini, viimane kaasaarvatud, pluss veel see, et keskharidus pole küll kohustuslik, kuid on tasuta.

Mis jääb üle Kallasel, Leesil, Tammel, Kasel, Liival jne? Jääb vaid seda ühiskondlikku lepingut täita, sest Rousseau järgi moodustavad inimesed ühiskondliku lepingu alusel rahva; rahva tahe on aga piiramatu, õiglane ja eksimatu. Kallasel ja Leesil jääb vaid üle lepingu punktid tähelepanelikult läbi vaadata ja kui seal midagi kirja pandud pole, toimida rahvale parema hariduse andmise nimel.

Siim Kallasel on hea haridus

Ma ei teadnud, et Siim Kallas keskkooli kuldmedaliga lõpetas, kuid seda võis arvata. Kallase artiklitest Eesti Päevalehes (16.—18.08) võis lugeda, et tal oli konflikt emakeele ja kirjanuse õpetajaga. Kui too temalt küsis, kes on vene kirjanuse kõige ilusam näine, vastas Kallas — Korobotška!

Tegevõpetajana leian, et tegu on tavanähtusega, mida mina tituleerin "eriti andekate laste probleem". Olen püüdnud seda lahendada järgmiselt: ma kas ei pööra üldse seliste laste vastustele mingit tähelepanu või püüan tundi segavat, tüütut ja edevat poissi või tüdrukut vaigistada irooniaga. Näiteks: "Kas te teate, mida ütles Byron (või Tolstoi) selle või teise asja kohta? Ah te ei tea? Siis on teil tööpõld lai."

Ja ometigi, lõpetanuks Siim Kallas mitte Tallinna 22., vaid Dušanbe 37. keskkooli, on väheusutav, et temast saanuks see Siim Kallas, kellest ma väga lugu pean. On selge, et kool, mille vilistlaskonda kuuluvad Siim Kallas, Heinz Valk ja pajud-paljused teised andekad Eestimaa pojad ja tütreid, ei saa olla keskpärane kool.

Koolijuht

Lauri
Leesi

Meil oli enne sõda elitaarkoole, neid oli sotsialismi ajal ja on praegu. Siim Kallas tahaks, et meil oleks koole, mille õpilased kannaksid linnas peas vormimütsi ning ei kannaks koolis teksapükse. Ja ta küsib: "Kas täna on Eestis mõnda koolijuhti, kes suudaks sellise korralduse juurutada?"

Mida vastata heale ülikoolikaaslasele? Tahaksin vastata leebelt, mitte solvavalt. Ma püüan. Kui te läheksite igal tööpäeval tööle bussi, trammi või trolliga, siis te näeksite neid lapsi. Nad on olemas, ainult et teie hõivatuse juures te neid ei märka.

Tallinnas, Tartus, Pärnus ja mujalgi on väga omapäraseid koole, häid koole, mis vaatamata kõigele on siiani suutnud taastoota eesti rahva vaimset eliiti ja annaks Jumal, et me seda ikka suudaksime. Olete kindlasti kuulnud Voldemar Pinnist, kes võinuks ju olla üks ühiskondliku lepingu sõlmijatest Toompeal, kuid kes on jäänud just selliseks koolijuhiks, kellest Siim Kallas unistab.

Meil on elitaarkoole, kuid need koolid on siiani olnud elitaarsed mitte selles mõttes, nagu Kallase viimasest artiklist välja koorub — need koolid on mitte neile, kes suudavad oma laste õpingud kinni maksta.

Tolstoid tasub lugeda

See, et koolidel on programm, standard, sellesse tuleb suhtuda nagu sellessegi, et ka looduses on standard — talvele järgneb kevad, kevadele suvi või et hommikule järgneb päev ja õhtul läheb jälle pimedaks.

Ma ei arva, et selles on midagi halba, kui gümnaasiumi lõpetanu on kätelnud Shakespeare'i, Goethe, Maupassant'i, Puškini ja Tolstoiga. Veel parem, kui ta kätleks ka Tšehhovi, Byroni, Bulgakovi ja Valtoniga. Sest need, kes lähevad õppima majandust, juurat, arstiteadust, kehakultuuri ei puutu nende suurteestega enam eales kokku nii nagu koolis.

Ja kui juhtubki õpetajate hulgas olema

mõni isekas daam, ei tohiks see andekat inimest veel heidutada. Kui palju on meil sotsiolooge või majandusteadlasi, ometigi on Siim Kallase kaliibris spetsialiste näppudel lugeda. Nii et Lev Tolstoi "Anna Kareninat" või "Elavat laipa" võiks ikkagi veel lugeda. Ma isegi soovitan seda.

Teatud eas tuleb üldse kogu kohustuslik lektüür üle lugeda. Alles siis avaneb meile saladus, miks üks või teine maailmakirjanuse tipp-teos programmi sisse võeti. Kui aga mõni õpetaja suutis ometigi hea asja igavaks teha, siis ütlen ma seda, et nii mõnigi kesk-pärane jurist ajab protsessi nurja, nii mõnigi kehv kirurg teeb halva operatsiooni jne.

Erinevalt Siim Kallasest olen ma põhimõtteline tasuta hariduse pooldaja, ja seda mitmel põhjusel. Esiteks seepärast, et milleks meil seda iseseisvumist siis üldse vaja oli, kui me keskharidusegi andame ainult neile, kes rikkad.

Kui keegi müüb mulle paari kingi kolmekordse hinnaga ja rikastub minu arvel, siis on ka täiesti õiglane, et osa tema kasumist jagab ta maksude näol rahvaga.

Ka puhtpedagoogiliselt on parem, et rikaste laps käib vaestega ühes koolis. Rikastele on väga kasulik iga päev tõdeda, et mitte kõigil pole tuba soe ja kõht täis. Sakste koolis (aga see on meie ajaloos juba olnud) on aga nii nagu Nice'i linna Inglaste promenaadil, kus patseerivad ainult väga rikkad, ja kui seal nädal aega veeta, jääb mulje, et vaeseid meie planeedil polegi.

Olgu siis ühiskonnas vähemalt üks koht — kool, kus kõik on võrdsed, nii kuis rääkis Rousseau. Ja üksnes Jumala anne teeb inimese suureks või väikeseks.

Lepituseks

Loomulikult mõtles Siim Kallas oma artikleid kirjutades riiklikult ning kõige paremate kavatsustega finantsraskustes vaevlevat Eesti haridust kuidagi leevendada.

Tõenäoliselt ongi Kallase ideed täiesti rakendatavad meil alles sirguvate erakoolide puhul. Neid aga on heaoluriikides tavaliselt mitte üle 10 protsendi ja sellega me oma rahva vaimset intelligentsi taastoota ei suuda. Väikerahvuse puhul on see isegi mõeldamatu.

Minusuguste probleemiks jääb aga 90 protsendile Eesti lastele võimalikult hea hariduse andmine.